

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY, RZYMSKOKATOLICKI PW. WNIĘBOWZIĘCIA NMP

2. Czas powstania

1914-1924 r.

3. Miejscowość

PARYSÓW

4. Adres

Rynek 1
08-441 Parysów

Nr hipoteczny
Nr działki

5. Przynależność administracyjna

Województwo mazowieckie
Gmina Parysów

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Siedcza, Parysowo, Parysów

7. Przynależność administracyjna 1.VI.1975 r.

Województwo siedleckie
Powiat Garwolin

8. Właściciel i jego adres

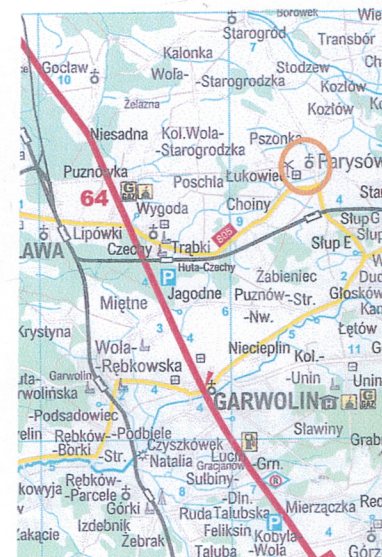
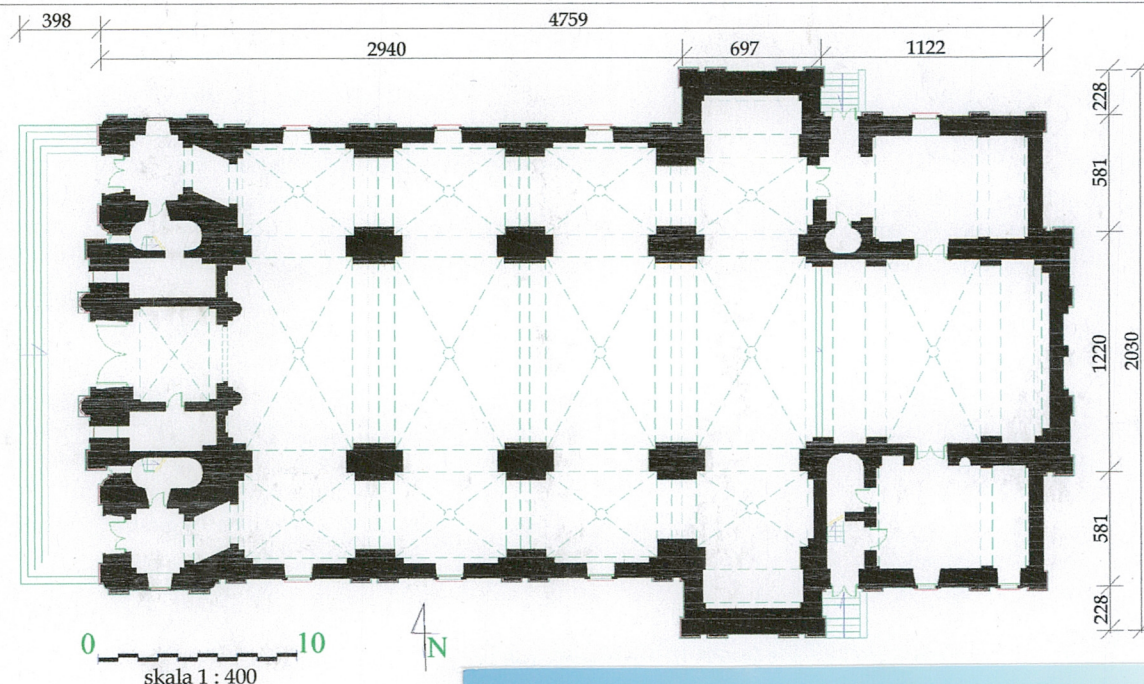
Parafia rzymsko-katolicka
pw. Wniebowzięcia NMP
Rynek 1
08-441 Parysów

9. Użytkownik i jego adres

Parafia rzymsko-katolicka
pw. Wniebowzięcia NMP
Rynek 1
08-441 Parysów

10. Rejestr zabytków

Nr A - 791 data 07.04.2008 r.

12. Historia obiektu, autorzy, określenie stylu

Początki fundacji parafii sięgają 1439/40 roku, kiedy to została wzniesiona z drzewa pierwsza świątynia, a zatem na sto lat wcześniej przed lokacją miasteczka, (czyli jeszcze na gruntach wsi Sieczczy). Konsekwował ją biskup poznański Stanisław Branicki. Kapituła poznańska uchwaliła dokument postanawiający założyć parafię w Sieczczy dn. 4.VII.1443r. Parafia erygowana była 4 października 1445r. przez biskupa poznańskiego Andrzeja Bnińskiego po uzyskaniu zgody Dersława - plebana Garwolińskiego. Fundatorami byli: Jan Mąkobodzki herbu Przerowa, jego żona Mścichna i jej synowie z pierwszego małżeństwa: Sasin i Parys z Radzanowa i Sieczczy.

Tytuł pierwotnego kościoła nie jest znany. Prawdopodobnie był pod wezwaniem Św. Andrzeja Apostoła. Służył mieszkańcom osady przez ponad sto lat, aż do momentu, kiedy zniszczony przez czas, został rozebrany.

Kolejny drewniany kościół wybudowany został w latach 1541-1599, z fundacji założyciela miasteczka, kasztelana Zakroczymskiego Floriana Parysa. Świątynię tą, drugą już w dziejach osady poświęcił biskup poznański Sebastian Branicki, pod tytułem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i Św. Andrzeja apostoła. Kościół ten wizytował w roku 1603 Wawrzyniec Goślicki, ówczesny biskup poznański. Znalazł go w dobrym stanie, o sześciu ołtarzach. Uposażeniem jego prócz ładu roli, który dwór dzierżał, płacąc z niego plebanowi 20 ówczesnych złotych dzierżawy rocznej, były dziesięciny sнопowe wszelkiego rodzaju zboża ze wsi Łukowiec, Pszonka, z ról miejskich w Parysowie, ze wsi: Chojny, Obrab, Poskla, Rękawice, Stodzewie, Górka, Gołe Łąki, (Kolienłonk), Kozłów, Starowola itd." Dwa lata po wizycie biskupa Goślickiego, po 1605 roku kościół wybudowany przez Floriana Parysa spłonął całkowicie, ówczesny dziedzic Parysowa, Stanisław Parys, kasztelan warszawski i starosta czerski odbudował go na nowo w roku 1609, wraz z dwiema obok kaplicami. Około roku 1628 Stanisław Parys przybudował jeszcze do niego trzecią kaplicę z cegły palonej, pod tytułem św. Mikołaja, przeznaczając ją na groby rodziny Parysów. *Ciąg dalszy historii na wkładce.*

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

SYTUACJA: Położony w centrum osady, w Rynku, orientowany. Na środku prostokątnego, wydłużonego, o ściętych narożnikach cmentarza przykościelnego, położonego w północno-wschodnim narożniku Rynku. Cmentarz wytyczony ceglanym murem, z bramą główną od strony zachodniej, bramą boczną w narożniku północno-wschodnim, bramką od strony południowej. Przy murze szpalery lipowe. Wokół kościoła obejście z kostki betonowej, prasowanej. Od frontu szeroki pas z kwadratowych, cementowych płyt. Na zachód od cmentarza przykościelnego brukowana przestrzeń Rynku, na południe brukowany parking, od północy i wschodu ciągi komunikacyjne.

MATERIAŁ I KONSTRUKCJA: Murowany z cegły, obustronnie tynkowany. Podmurówka z ciosów kamiennych, granitowych. Wewnątrz wzorzyste posadzki z terakoty. W nawie głównej oraz nawach bocznych sklepienia kolebkowo-krzyżowe na parzystych gurtach sklepiennych, z lunetami. W prezbiterium sklepienia kolebkowo-krzyżowe na gurtach, ujęte sklepieniami kolebkowymi. W zakończeniach ramion transeptu sklepienia kolebkowe. W zakrystii oraz kaplicy pn. sklepienia kolebkowe, na gurtach. Nad chórem kaplicy i skarbczykiem płaskie stropy. Pod chórem muzycznym kościoła sklepienie kolebkowo-krzyżowe. W lokalnościach bocznych, wieżowych sklepienia kolebkowe. Między kondygnacjami wież stropy drewniane, belkowe, z górnym deskowym pułapem. Wieżba dachowa drewniana, stolcowo-płatwiowa. Dach kryty blachą ocynkowaną. Stolarka okienna metalowa, jednoramowa, z wielopolowym podziałem. Prześwity dzwonne wież drewniane. Stolarka drzwiowa drewniana, drzwi zewnętrzne główne dwuskrzydłowe, płycinowe, do zakrystii dwuskrzydłowe, z nadświetlem, płycinowe. Drzwi wewnętrzne: z prezbiterium do zakrystii i kaplicy dwuskrzydłowe, płycinowe, w górnej połowie przeszklone. Pozostałe jednoskrzydłowe, płycinowe. Schody zewnętrzne z ciosów kamiennych, wielostopniowe. Schody wewnętrzne: na chór muzyczny kościoła, chór muzyczny kaplicy i ambony betonowe, wylewane, zabiegowe. Do skarbcza nad zakrystią drewniane, zabiegowe. Między kondygnacjami wież drewniane, drabiniaste. Parapet chóru muzycznego kaplicy drewniany. Parapet chóru muzycznego kościoła ceglany, pełny.

RZUT: na planie krzyża łacińskiego. Korpus dwuwieżowy, trójnawowy, pięcioprzęślowy, z transeptem. Przęsło zach. wieżowe, wsch. transeptowe. Nawy boczne o połowę węższe. Zakończenia ramion transeptu proste i płytkie. W przęśle wieżowym, na środku prostokątna kruchta, w wieżach kwadratowe kruchty boczne oraz wąskie pomieszczenia klatek schodowych. Między kruchtami, prostokątne lokalności. Nawy boczne o połowę węższe od nawy środkowej. Prezbiterium równe szerokością nawie głównej, prosto zamknięte, trójprzęślowe, ujęte od strony pn. kaplicą oddzieloną od transeptu wąskim wiatrołapem i pomieszczeniem ze schodami na chór muzyczny kaplicy. Po stronie pd. analogiczny układ pomieszczeń z zakrystią. Nad zakrystią prostokątny skarbiec.

BRYŁA: dwuwieżowy, bazylikowy, transeptowy, z krótkim prezbiterium ujętym do pn. kaplicą, od południa zakrystią nad którą skarbiec. Wieże w masywie korpusu, narożne, trójkondygnacyjne, zwieńczone cebulastymi i profilowanymi hełmami. Kondygnacje dolne prostopadłościennne, najwyższa o ściętych narożach. Nawa główna i prosto zamknięte prezbiterium równe szerokością i wysokością, nakryte wspólnym dwuspadowym dachem, przeciętym poprzecznie dwuspadowym dachem transeptu. Na skrzyżowaniu dachów sygnaturka. Nawy boczne, kaplica przy prezbiterium i zakrystia, równe wysokością i szerokością, nakryte dachami jednospadowymi. Ramiona transeptu nieznacznie wysunięte przed lico ścian naw bocznych, równe im wysokością, nakryte odrębnymi trójpołaciowymi dachami o kalenicy prostopadłej do dachów naw.

ELEWACJE: otynkowane, na kamiennej podmurówce i cokole, zwieńczone pełnym belkowaniem obiegającym kościół dookoła. *Fasada:* dwuwieżowa, dwukondygnacyjna, pięcioosiowa, w pilastrowym opracowaniu. Między kondygnacjami pełne belkowania złożone z mocno wyladowanego gzymsu, gładkiego fryzu i czterodzielnego architrawu. Dolne kondygnacje wież oraz korpusu nawowego o zaokrąglonych narożach (trzeciej prosto ścięte).

Ciąg dalszy opisu na wkładce.

<p>14. Kubatura</p> <p>ok. 10645 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>833 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>kościół</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>kościół</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Patrz historia. Brak szczegółowych danych.</p>		<p>19. Stan zachowania</p> <p>Ogólny stan budynku - dość dobry</p> <p>Ściany - nieznacznie nad cokołem zawilgocone. Ubytki tynków zewnętrznych.</p> <p>Podłogi, posadzki - częściowo wyeksploatowane.</p> <p>Wieżba dachowa - w dość dobrym stanie</p> <p>Pokrycie dachu - w dość dobrym stanie (ocena na podstawie zewnętrznego oglądu)</p> <p>Stolarka - znacznie wyeksploatowana</p> <p>Wypożenie specjalistyczne - brak</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Remont elewacji, reperacja i częściowa wymiana tynków.</p> <p>Ewentualna wymiana pokrycia dachowego i obróbek blacharskich.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

22. Bibliografia

- Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, woj. siedleckie, ODZ Warszawa, 1988 r., s -187.
Katalog Diecezji Siedleckiej, Siedlce 2003, s. 192.
Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, woj. warszawskie, pow. garwoliński, IS PAN W-wa 1967, T. X, z. 2, s. 21.

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, sygnatura i miejsce przechowywania)

25. Opracował

Tekst mgr Jan Maraśkiewicz, 2008 r.
Plany, rysunki mgr Jan Maraśkiewicz, 2008 r.
Zdjęcia fotogr. mgr Jan Maraśkiewicz, 2008 r.
Miejsce przechowywania negatywów WUOZ w Warszawie, Delegatura w Siedlcach.....

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Wkładka -4

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki
PARYSÓW	KOŚCIÓŁ rzym.-kat. pw. Wniebowzięcia NMP	opis, plany i fotografie

Ciąg dalszy historii:

W kaplicy pw. św. Mikołaja pochowani zostali co najmniej Hieronim Parys (1550-1605) wojewoda w-wski i jego syn Stanisław (1578-1634) kasztelan w-wski. Nowy kościół oraz kaplice w nim poświęcił dzięki staraniom Adama Parysa, starosty czerskie-go i Zygmunta Parysa podkomorzego - Maciej Łubieński, biskup poznański, pod tytułem Św. Stanisława, biskupa i męczennika dnia 1. grudnia 1629 roku. Kaplicę zaś pod tytułem Najświętszej Maryi Panny biskup Łubieński uposażył dziesięcinami snopowymi ze wsi Gozd. Kościół parafialny w czasie najazdu szwedzkiego złupili sprofanowali Szwedzi, zniszczyli w nim cztery ołtarze. Postawione zostały one na nowo i poświęcił je dnia 2 grudnia 1667 roku Wojciech Tholibowski, ówczesny biskup poznański. W ołtarzu głównym znajdował się obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem Jezus na ręku, który słynął od niepamiętnych czasów licznymi łaskami i cudami. Ostatni Parys z Parysowa, Adam, sprzedał dobra parysowskie w 172. roku. Wystawiony w 1609 r. kościół spłonął w pierwszej połowie XVIII wieku. Na jego miejscu wzniesiono w 1750 roku czwartą już w dziejach osady świątynię, fundatorem której był Franciszeł Bieliński, dziedzic osady i Marszałek Wielki Koronny. Świątynia ta była drewniana i posiadała murowaną kaplicę. W 1868r. ks. Kazimierz Wiśniewski wybudował na cmentarzu grzebalnym murowaną kaplicę. Kościół pochodzący z 1750 r. rozebrano w 1914 r, a na jego miejscu postawiono nowy, obecny kościół pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Prace przy kościele zakończone do 1924 r. Konsekwrowano go w 1926 r. W 1944 r. wojska niemieckie wycofując się z Polski spaliły cały Parysów, kościół został nieznacznie uszkodzony. Od 1972 roku przyozdabiany bezstylowym malowidłami ściennymi. Neobarokowy

Ciąg dalszy opisu:

Naroża ujęte tokańskimi pilastrami na cokołach, gierującymi belkowania. Korpus nawowy trójosiowy, dwukondygnacyjny, nieznacznie wysunięty przed lico wież, zwieńczony dekoracyjnym dwustrefowym szczytem flankowanym wolutowymi spływami i obeliskami. Kondygnacja *dolna* masywu nawowego z prostokątnym otworem drzwiowym na osi środkowej i wąskimi, prostokątnymi oknami na osiach bocznych. Otwór wejściowy flankowany parą tokańskich kolumn, podtrzymujących wyłamane belkowanie oraz odcinkowy naczółek. Między otworem drzwiowym a belkowaniem półkolisty tympanon, ujęty profilowaną opaską z klincem, z płaskorzeźbą "Wniebowzięcia NMP". W naczółku dekoracyjne litery IHS. Boczne otwory okienne w profilowanej opasce z uszakami, górny bok opaski odcinkowy. Kondygnacja *górna masywu wieżowego* w pilastrowym opracowaniu, na osi środkowej półkoliście zamknięte okno chóru muzycznego, na osiach bocznych konchowe nisze : posągami "Chrystusa" i "Matki Boskiej". Okno i nisze w profilowanych opaskach z klincami, nad niszami trójkątne naczółki. W dwuosiowej strefie dolnej *szczytu* półkoliście zamknięte otwory okienne, w opaskach jak dolne. *Wieża*: w kondygnacji dolnej, na osi, prostokątne otwory drzwiowe, nad nimi półkoliste tympanony z płaskorzeźbą. Nad nimi, zbliżone do kwadratu, okienka w profilowanej opasce. Na osi kondygnacji górnych otwory okienne, w drugiej odcinkowo, a w trzeciej półkoliście zamknięte. Na tle hełmów wież, na osiach, trójkątne naczółki. Między wieżami a korpusem nawowym bardzo wąskie wklęsnięcie ściany, z wąskimi okienkami w obu kondygnacjach.

Elewacje boczne: analogicznie opracowane, ośmioosiowe. Na osi zachodniej zryzalitowane wieże, opracowane jak od frontu, w kondygnacji dolnej zamiast otworu drzwiowego prostokątny otwór okienny. Nawy boczne trójosiowe, na osiach półkoliście zamknięte otwory okienne, w profilowanych opaskach z klincem. Między otworami parzyste tokańskie pilastry. Zakrystia z parą odcinkowo zamkniętych okien od wschodu i prostokątnym otworem drzwiowym przy transepcie. Nad jej otworami trzy zbliżone do kwadratu okna skarbcza, przerywające architrav belkowania. Między osiami pojedyncze pilastry. Wszystkie otwory w opaskach. Ramiona transeptu jednoosiowe, z półkolistymi, wysoko osadzonymi otworami okiennymi na osiach. Przy narożach pilastry parzyste. Elewacje nawy głównej i prezbiterium pięćosiowe, na osiach odcinkowo zamknięte otwory okienne, między nimi parzyste pilastry. Otwory w profilowanych opaskach. W linii transeptu płytki ryzalit, z oknem na osi jak nawy głównej, ujęty parami narożnych pilastrów, zwieńczony szczytem jak frontowy. **Elewacja wschodnia:** prezbiterium prosto zamknięte z dwukondygnacyjnym podziałem, nieznacznie wysunięte przed lico zakrystii i kaplicy, zwieńczone szczytem jak frontowy. Kondygnacja dolna z *serlianą* na osi, flankowana parzystymi pilastrami. Kondygnacja górna trójosiowa, ujęta po bokach spływami wolutowymi wspartymi na ściankach kolankowych osłaniających dachy kaplicy i zakrystii. Na osi środkowej oprofilowany okulus, na osiach bocznych konchowe nisze, nad nimi trójkątne naczółki. W niszach rzeźby pełne św. Piotra i św. Pawła. Ściany zakrystii i kaplicy bez podziałów, z parami narożnych pilastrów.

WNĘTRZE: dominują wysoka nawa główna połączona przesłem transeptu z równym jej wysokością i szerokością prezbiterium. Nawa nakryta sklepieniem kolebkowo-krzyżowymi na gurtach. Prosto zamknięte prezbiterium przesłem kolebkowo-krzyżowym ujętym po bokach sklepieniami kolebkowymi, na gurtach. W przesłach wieżowym otwarty na nawę chór muzyczny. Całość obiega pełne belkowanie. W lunetach otwory okienne. Nawa główna otwarta na nawy boczne półkolistymi filarowymi arkadami. Przy filarach, w linii sklepiennych gurtów, pary tokańskich pilastrów, gierujących belkowanie. Ściana chóru muzycznego w trójosiowym opracowaniu, zwieńczona gzymsem i pełnym parapetem. Przepruta na osi środkowej półkolistym, arkadowym otworem drzwiowym flankowanym tokańskimi kolumnami, podtrzymującymi wyłamane na ich osiach parapet chóru. Na osiach bocznych konchowe nisze i prostokątne płyciny. Arkada, nisze i płyciny oprofilowane. Ściany boczne prezbiterium z portalami na osiach. Portale zwieńczone trójkątnymi naczółkami. Nawy boczne opracowane jak nawa główna, z półfilarami w szerokości miedzynawowych filarów, na osiach ścian zewnętrznych otwory okienne, od strony zachodniej arkadowe emporie masywu wieżowego. Ramiona transeptu płytkie nakryte sklepieniami kolebkowymi. Kaplica przyprezbiterialna nakryta sklepieniem kolebkowym na gurtach i z lunetami. Na tle ściany zachodniej nadwieszony chór muzyczny z drewnianą, pełną balustradą. Chór dostępny schodami lokalności zach.-pd. Zakrystia analogicznie nakryta, z drzwiami do wiatrołapu południowego, klatki schodowej skarbczyka oraz prezbiterium, doświetlona parą południowych okien. Skarbczyk analogicznie opracowany. Pomieszczenia wieżowe bez cech je wyróżniających, przyziemia nakryte sklepieniami kolebkowymi, wyższych kondygnacji stropami.

INSTALACJE: elektryczna.

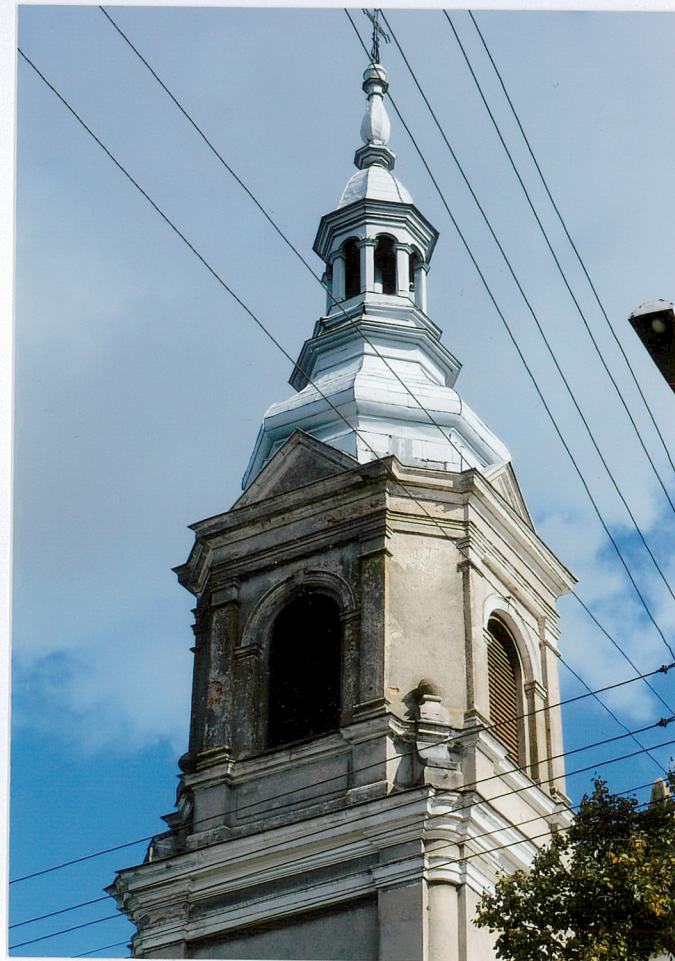
WYPOSAŻENIE: eklektyczne ołtarze, ławki, konfesjonały, ambona.

4

5

6

1. Miejscowość

PARYSÓW

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

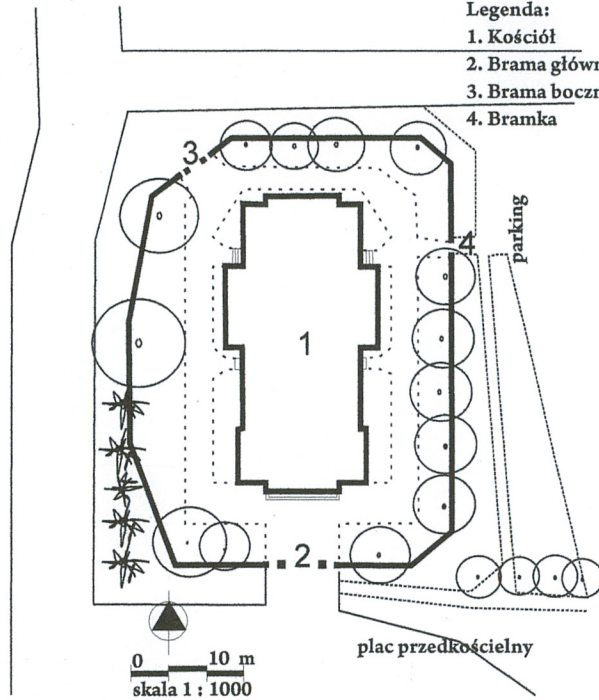
KOŚCIÓŁ rzym.-kat. pw. Wniebowzięcia NMP

3. Zawartość wkładki

opis, plany i fotografie

Legenda:

1. Kościół
2. Brama główna
3. Brama boczna
4. Bramka

WYKAZ FOTOGRAFII:

1. Widok od strony pn.-zach.
2. Fasada (pd.)
3. Fasada, portal główny
4. Elewacja pn.
5. Fasada
6. Zwieńczenie wieży
7. Zwieńczenie fasady
8. Elewacja pd., belkowanie wieży
9. Elewacja pd., płaskorzeźba "Zwiastowanie"
10. Elewacja zach.
11. Elewacja zach, transept
12. Wnętrze, widok na nawę i prezbiterium
13. Wnętrze, widok na nawę i chór muzyczny
14. Wnętrze, filary międzynawowe
15. Wnętrze, nawa boczna, pd.
16. Wnętrze, filar międzynawowy, przychórowy
17. Wnętrze, prezbiterium, drzwi do kaplicy
18. Elewacja wsch.
19. Okno nawy bocznej
20. Drzwi główne

7

8

9

10

1. Miejscowość

PARYSÓW

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KOŚCIÓŁ rzym.-kat. pw. Wniebowzięcia NMP

3. Zawartość wkładki

opis, plany i fotografie

15.

16.

17.

Wkładkę opracował: mgr Janusz Maraśkiewicz
Rok :

1. Miejscowość

PARYSÓW

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KOŚCIÓŁ rzym.-kat. pw. Wniebowzięcia NMP

3. Zawartość wkładki

opis, plany i fotografie

12.

13.

14.

Wkładkę opracował: mgr Janusz Maraśkiewicz
Rok :

1. Miejscowość

PARYSÓW

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KOŚCIÓŁ rzym.-kat. pw. Wniebowzięcia NMP

3. Zawartość wkładki

opis, plany i fotografie

17

19

18

20